

NATURA 2000-GEBIED: 062 WILLINKS WEUST
VERSLAG VELDBEZOEK DD. 17 APRIL 2018

Aanwezig namens Provincie:
Aanwezig namens Terreinbeheerder:
Overige aanwezigen:

Datum bezoek: 17 april 2018

Doel

Het jaarlijkse PAS-veldbezoek heeft als doel om de vinger aan de pols te houden m.b.t. zichtbare ontwikkelingen van de stikstofgevoelige habitattypen in het Natura 2000-gebied. Centraal staat daarbij de vraag of er ontwikkelingen zijn die afwijken van datgene waar in de gebiedsanalyse van uit is gegaan. Als voorbereiding op het veldbezoek is de beheerder gevraagd naar eerder waargenomen signalen uit het veld. Daarnaast zijn de gebiedsanalyse en het verslag met aandachtspunten van vorig jaar doorgenomen. Vorig jaar is het gebied bezocht op 7 juli. Dit jaar is een vroeger moment gekozen, om de boshabitattypen beter te kunnen beoordelen. Alleen de gebieden in eigendom van Staatsbosbeheer zijn dit jaar bezocht.

Bevindingen

Veegbesluit

De Minister van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) heeft recent een veegbesluit genomen voor 100 Natura 2000 gebieden in Nederland. In deze Natura 2000-gebieden kwamen ten tijde van de aanwijzing bepaalde habitattypen en soorten voor, waarvoor in het aanwijzingsbesluit nog geen instandhoudingsdoelen waren geformuleerd. Het veegbesluit herstelt deze situatie en formuleert voor de betreffende natuurwaarden nu ook instandhoudingsdoelen. Voor Willinks Weust geldt dat op grond van dit veegbesluit voor de habitattypen Vochtige alluviale bossen (H91E0C) en Droge heide (H4030) instandhoudingsdoelen zijn toegevoegd.

Status uitvoering PAS-maatregelen

Er zijn nog geen PAS-maatregelen uitgevoerd, de maatregelen worden momenteel uitgewerkt. Er is een knip tussen maatregelen die:

- Door Staatsbosbeheer zelfstandig worden uitgewerkt en uitgevoerd, op eigen terrein. Het betreft met name PAS-maatregelen M4a periodiek terugdringen van bosranden en (onderzoeks)maatregelen bij de Jeneverbesstruwelen (H5130): M2b strooisel verwijderen, M2d drukbegrazing, M3 zaaien en M12a onderzoek kennisleemten: effectiviteit plaggen en zaaien. Uitvoering is voorzien vanaf dit najaar (2018).
- Worden uitgewerkt in een inrichtingsplan, door Staatsbosbeheer in samenwerking met provincie Gelderland, voor gronden van particulieren en Staatsbosbeheer. Het gaat om onder andere de PAS-maatregelen M1a Hydrologisch herstel t.b.v. H6230 en H6410, M5a omvorming bos naar schraalland t.b.v. corridors, M5b omvorming van bos naar schraalland en M6a, b & c ontgronden en plaggen. Uitvoering is voorzien vanaf 2019.

Habitattypen

Alle habitattypen zijn bezocht. Op de habitattypenkaart zijn de locaties aangegeven die hieronder worden toegelicht.

Jeneverbesstruwelen (H5130)

Het habitattype Jeneverbesstruweel, vorm met hondsroos, komt verspreid voor in de Grote en Kleine Weust (**locatie A en B**). Vorig jaar (2017) is geconstateerd dat als onderdeel van het reguliere beheer opslag van Amerikaanse eik, berk en een deel van de braam moet worden verwijderd om het wegnemen van licht te beperken. Staatsbosbeheer neemt hiervoor een expert in de arm om te garanderen dat speciale roos- en braamsoorten worden gespaard. Daarnaast werkt Staatsbosbeheer momenteel de PAS-maatregelen uit die gericht zijn op het stimuleren van verjonging van jeneverbesstruwelen: M2b strooisel verwijderen, M2d drukbegrazing en M3 zaaien. Binnen de struwelen treedt namelijk amper verjonging op. Er vindt wel incidenteel vestiging van nieuwe jeneverbessen plaats, ook op de oostrand van de groeve (locatie C). Tevens stelt Staatsbosbeheer een plan op voor het monitoren van de effectiviteit (M12a onderzoek kennisleemten: effectiviteit plaggen en zaaien). Staatsbosbeheer deelt informatie en ervaringen met onder andere de beheerders van het Mantingerveld, de Borkeld en het Junner Koeland. Het is van belang dat voorafgaand aan het uitvoeren van de maatregelen een nulmeting wordt uitgevoerd. Als dit past in de planning, kan dit worden meegenomen in de SNL-vegetatie- en soortenkartering. Staatsbosbeheer zorgt hiervoor. De uitwerking van deze PAS-maatregelen staat los van de rest van het inrichtingsplan dat in samenwerking met de provincie Gelderland wordt uitgewerkt (zie eerder in het verslag).

Heischraal grasland (H6230) & Blauwgrasland (H6410)

Maaien is onderdeel van het regulier beheer maar ook opgenomen als PAS-maatregel voor de heischrale graslanden (M2c (extra) maaien). Het blijft een uitdaging wegens de natte terreincondities. Staatsbosbeheer zet licht materieel (Agria maaibalk) in om bodembeschadiging te beperken. In 'schraal-land groeve II' (**Locatie C**) is de bodem beschadigd door de tractor en/of de raapwagens. Het is lastig om bodembeschadiging hier helemaal te voorkomen, wegens het uitgesproken microreliëf. Staatsbosbeheer overweegt het inzetten van tractoren met gladde banden. Op termijn wil Staatsbosbeheer nagaan of het beheer kan worden uitgevoerd met behulp van schaapskuddes (M2d drukbegrazing), waardoor maaien mogelijk op termijn niet meer of minder vaak nodig is. Voor het hele Natura 2000-gebied is de PAS-maatregel M4a Periodiek terugdringen van oprukkende bosranden voorzien om overmatige beschadiging te voorkomen en om bladval te verminderen (lokale eutrofiëring) ten behoeve van de

kwaliteit van de schraallanden. Het aanpakken van de bosranden voor het hele Natura 2000-gebied wordt door Staatsbosbeheer uitgewerkt, los van de overige PAS-maatregelen die samen met de provincie Gelderland worden uitgewerkt in een inrichtingsplan (zie eerder in het verslag). De uitwerking betreft maatwerk. Hier en daar staan (cultuurhistorisch) waardevolle soorten in de wal. Het is belangrijk om deze goed in beeld te hebben en te sparen.

Op verschillende percelen is uitbreiding van de oppervlakte habitattypen Heischraal grasland en Blauwgrasland voorzien (**locaties D t/m G**) (M5b: omvorming van bos naar schraalland en M6a, b & c: ontgronden en plaggen). Na de uitvoering van hydrologische maatregelen zal hier de toplaag of de laag met opgebrachte grond worden verwijderd. De dikte met opgebrachte grond is in kaart gebracht. Het perceel aan de zuidoostrand van het gebied (**locatie E**) is nu niet bezocht. Vorig jaar werd aandacht gevraagd voor het risico dat het perceel na afgraven het aanliggende bos draineert en/of een 'badkuip' wordt met stagnerend water. Inmiddels is aan de hand van boringen en metingen geconstateerd dat er geen risico is op drainage van de percelen. Wel is het van belang dat het perceel blijft hellen, zodat het water niet stagneert. Hiervoor zijn provincie Gelderland en Staatsbosbeheer samen met Eelerwoude aan het beoordelen wat de meest geschikte maatregelen zijn, ook voor de (bovenlopen van de) Vossenveldsbeek (M1a. Hydrologisch herstel door aanpassing ontwateringssysteem). Uit voorzorg is het slim om de hydrologie in de eerste planperiode regelbaar te houden.

Ook de 'Ronde weide' (**locatie F**) wordt omgevormd naar schraalland. Hierbij wordt tevens de slenk hersteld die hier vroeger heeft gelegen. De bomenrij in het midden van het perceel wordt deels geslecht (ter hoogte van de slenk) maar zal waarschijnlijk voor een deel ook blijven staan. Onder andere ten zuiden van de 'Ronde weide' is de PAS maatregel M5a omvormen van bos naar schraalland t.b.v. corridors voorzien. Op deze locatie betreft dat omvorming van het gemengde naald-loofbos. Een gedeelte met naaldbos wordt gespaard vanwege aanwezigheid van broedende sperwers (zie foto). Wageningen Environmental Research (WER) is in opdracht van Staatsbosbeheer bezig met een bodem- en humusonderzoek voor alle beoogde locaties, om te beoordelen in hoeverre ontwikkeling van schraallanden kansrijk is.

Bij het omvormen van bos naar schraalland wordt het naaldbosje (rechts) gespaard wegens broedende sperwers.

Bij het maaien van de Grote Weust (**locatie A**) is een strook gespaard ten behoeve van insecten. Deze strook verandert steeds van plaats en biedt onderdak voor diverse flora- en met name faunasoorten.

Eiken-haagbeukenbossen (H9160A)

De bossen hebben een rijke ondergroei met veel bosanemoon en daarnaast onder andere slanke sleutelbloem en bleeksporig bosviooltje (zie foto). Ook heekruid, gulden boterbloem, dalkruid en witte klaverzuring zijn waargenomen tijdens het veldbezoek. De boomlaag van het bos en de eerste laag bomen daaronder is gevarieerd met onder andere haagbeuk, zomereik, hazelaar en gewone es. Op het moment van het veldbezoek waren de essen nog niet uitgelopen, waardoor de impact van essentaksterfte moeilijk in te schatten is. Vorig jaar zagen ze er plaatselijk nog redelijk vitaal uit, maar inmiddels is bekend dat de situatie verslechterd is. Gezien de variatie aan boomsoorten is er geen reden tot

bijplanten. Beoogde opvolgers met goed verteerbaar strooisel waaronder haagbeuk en hazelaar zijn in het bos aanwezig. De ontwikkeling van het bos met oog op essentaksterfte blijft wel een aandachtspunt en zal worden gevolgd. Naast meer licht op de bodem bij het afsterven van de essen, verschuift de boomsoortensamenstelling. In de tweede of latere beheerplanperiode(n) zal worden beoordeeld of lokaal ingrijpen in de boomsoortensamenstelling noodzakelijk is (M4b Ingrijpen in de boomsoortensamenstelling t.b.v. H9160A en H9120).

De goed ontwikkelde kruidlaag van het Eiken-haagbeukenbos met soorten zoals bosanemoon, slanke sleutelbloem en bleeksporig bosviooltje.

Het kappen van zieke/dode essen in het bos wordt niet nodig geacht en is ook niet wenselijk, gezien de schade aan de bodem die het met zich mee brengt. Voordat kappen van essen überhaupt wordt overwogen, is inventarisatie van de bedekking en samenstelling van de diverse boomlagen allereerst van belang, om het effect van het kappen van essen op het licht op de bodem in te schatten. In een strook langs de Steengroeveweg is het kappen van essen wel noodzakelijk in verband met de veiligheid (**locatie H**). De bomen dienen handmatig te worden gekapt zodat ze in het bos vallen, waar ze kunnen blijven liggen. Dit biedt extra dood hout in het bos en bovendien wordt bodemverwonding bij het uitslepen van bomen op deze manier voorkomen.

De Vossenveldsbeek, die door het bos loopt, staat op de planning om een halve meter verondiept te worden (M1a Hydrologisch herstel door aanpassing ontwateringssysteem). De beek heeft een verdrogende invloed op zowel de boshabitattypen als de schraallanden. Provincie Gelderland en Staatsbosbeheer zoeken in samenwerking met Eelerwoude uit op welke manier dit het beste kan worden uitgevoerd, waarbij schade aan het bos en de bosbodem tot het minimum beperkt blijft. Bij een bovenloop van de Vossenveldsbeek die tijdens het veldbezoek is bezocht, is de bijzondere bosflora uitbundig. Deze staat ook op het walletje langs de beek (zie foto), wat het lastig maakt om de wal te gebruiken voor de demping van deze zijtak. Alleen het plaatsen van dammen is onvoldoende. De sloot zal dan nog steeds water aan blijven trekken en dus een verdrogend effect hebben. Verondieping over het hele traject is dus het uitgangspunt.

Een bovenloop van de Vossenveldsbeek. De bosflora staat tevens op de oevers en in de sloot.

Vorig jaar is geconstateerd dat aan de oostkant van het Natura 2000-gebied (**locatie I**) bomen zijn geoogst door de particuliere eigenaar. Dit was niet volgens planning en de bosrand is hierdoor in de richting van het westen verschoven. Provincie Gelderland is in gesprek met de particuliere eigenaar over het beheer.

Het bos ten westen van de 'Ronde weide' (**locatie J**) is habitattype Eiken-Haagbeukenbos. Het bos bestaat voor een deel uit populier, berk, adelaarsvaren, kamperfoelie en braam. Staatsbosbeheer gaat na op basis van welke informatie dit bos op de habitattypenkaart is aangemerkt als habitattype. Daarmee kan in combinatie met hydrologische en bodemkundige gegevens worden ingeschat of het potenties heeft om zich te ontwikkelen tot goed ontwikkeld Eiken-Haagbeukenbos.

Beuken-eikenbossen met hulst (H9120)

Dit habitattype komt in snippers voor op de wat hogere delen rondom de habitattypen Eiken-haagbeukenbos en Vochtig alluviaal bos. Het vormt een samenhangend complex. Het bos ziet er goed uit en er zijn geen opvallendheden of aandachtspunten met betrekking tot dit habitattype in relatie tot stikstofdepositie.

Vochtige alluviale bossen (H91E0C)

Dit habitattype komt voor in het midden van het Natura 2000-gebied. Het vormt een samenhangend complex met de habitattypen Eiken-haagbeukenbos en Beuken-eikenbos. Er zijn geen aandachtspunten of opvallendheden met betrekking tot de ontwikkeling van dit habitattype in relatie tot stikstofdepositie.

Droge heiden (H4030)

Dit habitattype komt voor op 'Heitje Adamskamp' (**locatie K**). De aangrenzende delen met heischaaal grasland worden gemaaid. Aandachtspunt bij het beheer is dat er geen delen van de droge heide meegemaaid dienen te worden, om het behoud van de oppervlakte van dit habitattype te borgen. Er zijn geen verdere aandachtspunten.

Overige waarnemingen

In de bermsloot van de Steengroeveweg, aan de noordrand van het Natura 2000-gebied, zijn dode kam-salamanders gevonden (**locatie L**). Ze liggen op de locatie waar water de sloot in wordt gepompt vanuit de steengroeve. Waarschijnlijk zijn ze via de pomp afgevoerd uit de groeve. De pomp is in eigendom en beheer van Sibelco. Het is van belang dat er een maatregel wordt genomen om dit in de toekomst te voorkomen (bijv. door bij de inlaat een korf te plaatsen), om te borgen dat de instandhoudingsdoelstelling van deze habitatrichtlijnsoort (H1166) niet in het geding komt.

Conclusies

- Er is een goed beeld gekregen van de habitattypen in het gebied en er zijn geen opvallendheden geconstateerd. De ontwikkeling van de stikstofgevoelige habitattypen in het gebied is conform de verwachting zoals beschreven in de PAS-gebiedsanalyse: de kwaliteit blijft gelijk, er is geen sprake van voor- of achteruitgang.
- Momenteel wordt er gewerkt aan een inrichtingsplan waarbij de maatregelen uit de PAS-gebiedsanalyse en het Natura 2000-beheerplan worden uitgewerkt. Er is een knip tussen maatregelen die door Staatsbosbeheer zelf worden uitgewerkt en uitgevoerd en overige maatregelen (op grond van zowel Staatsbosbeheer als particulieren). Start van de uitvoering van laatstgenoemde maatregelen is voorzien vanaf 2019.
- Essentaksterfte geeft momenteel geen aanleiding tot bijplanten, omdat het bos gemengd is en andere soorten zoals haagbeuk en hazelaar het lijken over te nemen. Het blijft een aandachtspunt en de ontwikkeling van het bos dient te worden gevolgd. Vellen van bomen is ongewenst in verband met bodembeschadiging. Wel dienen zieke bomen langs de Steengroeve weg te worden gekapt met het oog op veiligheid. Mogelijk kunnen de bomen in het bos blijven liggen. Uitlieren is onwenselijk vanwege bodembeschadiging.
- Interne maatregelen Staatsbosbeheer: Het is van belang dat voorafgaand aan het uitvoeren van de maatregelen een nulmeting wordt uitgevoerd, eventueel in het kader van reguliere SNL-vegetatie- en soortenkartering.
- Vossenveldsbeek en bovenlopen: Bij het dempen/verondiepen is beperking van schade aan het bos en de bosbodem van groot belang, de kruidlaag is nu goed ontwikkeld. Staatsbosbeheer, provincie Gelderland en Eelerwoude werken de maatregelen (afgraven van het perceel en verondiepen van de Vossenveldsbeek) uit.
- Voor het perceel aan de zuidrand van het gebied is het belangrijk dat voorkomen wordt dat er een 'badkuip' ontstaat. Mogelijk wordt de beek lokaal meer of minder verondiept om stagnerend water te voorkomen.
- Maaien van de schraallanden blijft een uitdaging: extra maaien is van belang (M2c) maar onder natte omstandigheden is er kans op bodembeschadiging. Staatsbosbeheer verkent mogelijkheden voor de inzet van tractoren met gladde banden en (na)beweidings.
- Staatsbosbeheer gaat na op basis van welke informatie het bos ten westen van de 'Ronde weide' is gekarteerd als habitattype. Daarmee kan beter worden ingeschat of het potenties heeft om zich te ontwikkelen tot goed ontwikkelde vorm van het habitattype Eiken-haagbeukenbossen.
- Het is van belang dat er een korf o.i.d. om de inlaat van de pomp in de groeve te plaatsen, om te voorkomen dat kamsalamanders worden meegezogen in de pomp. Staatsbosbeheer onderneemt actie.
- Provincie Gelderland is nog in gesprek met de particuliere eigenaar over het beheer van de gekapte bosrand in het oosten van het Natura 2000-gebied.

Conclusies 2017 en stand van zaken n.a.v. veldbezoek 2018

- 2017: Wat betreft de verjonging van jeneverbes gaat de beheerder (Staatsbosbeheer) mogelijkheden verkennen om het onderzoek/monitoring van de effectiviteit van de verschillende beoogde PAS-maatregelen te combineren met andere PAS-gebieden.
2018: Staatsbosbeheer is momenteel bezig met het opstellen van een monitoringsplan. Daarbij wordt rekening gehouden met het uitvoeren van een nulmeting.
- 2017: Het perceel 'schraalland groeve II' verdient vooral de aandacht als het gaat om bosrandenbeheer (nu is er veel schaduw in het perceel).
2018: Staatsbosbeheer is momenteel bezig met het uitwerken van de maatregel voor het hele Natura 2000-gebied. Het betreft maatwerk.
- 2017: Bij de uitwerking van de maatregelen is er aandacht nodig voor de verondieping van de sloot die door het habitattype Eiken-haagbeukenbos loopt in combinatie met het afgraven van het perceel ten zuiden van het bos. Mogelijk zijn er risico's voor drainage doordat het af te graven perceel dan lager komt te liggen.

2018: Provincie Gelderland, Staatsbosbeheer en Eelerwoude werken de maatregelen in het betreffende gebied uit, waarbij aandacht wordt besteed aan het vermijden van stagnerend water. Het risico op drainage is beperkt.

- 2017: Provincie Gelderland maakt afspraken met de particuliere eigenaar over het beheer van de gekapte bosrand in het oosten van het Natura 2000-gebied.
2018: Het gesprek wordt nog gevoerd.
- 2017: Op één locatie ten midden van habitatype Eiken-haagbeukenbos is het bos niet aangewezen als habitatype. De beheerder gaat na wat hiervoor de reden is geweest.
2018: Vegetatiekundig voldoet de locatie aan de eisen voor habitatype Beuken-eikenbossen met hult (H9120), maar dit gedeelte is geen oude bosgroeiplaats en kwalificeert daarom niet voor dit habitatype.

Voor volgend jaar

Dit jaar lag de focus op de kwaliteit van de boshabitatypen. Er zijn nog geen PAS-maatregelen uitgevoerd, de planning is om in 2019 uit te voeren. Mogelijk dat Staatsbosbeheer met interne maatregelen in het najaar van 2018 begint. Idee voor het PAS-veldbezoek van volgend jaar is om de stand van zaken van de PAS-procesmonitoring te bespreken.

Dit verslag is vastgesteld door:

(datum)

24 sept 2018

Staatsbosbeheer

Handtekening

(datum)

28 sept 2018

Provincie Gelderland